

Jinými slovy Lubica Kobová

V červnu 2018 po dvaceti pěti letech zaniklo feministické knihkupectví In Other Words v Portlandu ve Spojených státech amerických. Ještě než se stalo známým a parodovaným v televizním seriálu Portlandia, sloužilo jako důležité místo setkávání a především svému primárnímu účelu – prodeji feministické a spřízněné literatury. Když jsem ho před téměř deseti lety navštívila, zaujalo mě svou jednoduchostí. Místo aby nabízelo výběrovou kávu a limonády, byly zde police plné literatury – dávno vydaných feministických teoretických klasik, novější beletrie, produkce menších nezávislých severoamerických vydavatelství, vycházejících z boje za sociální spravedlnost, a velkého množství místních zínů. A ano, v policích bylo taky trochu prachu. Knihkupectví se nevyznačovalo promyšlenou architekturou a ani bych ho neoznačila za nějak obzvlášť útulné. Dnes In Other Words pokračuje jako komunitní centrum, nicméně knihy na prodej zde již nenajdete.⁻¹

Australská vydavatelka, akademička, spisovatelka a básnička Susan Hawthorne tvrdí, že součástí bibliodiverzity musí být feminismus (s. 39). Je to odvážné tvrzení a ve světě výše uvedeného příběhu, který zdaleka není ojedinělý, by se mohlo zdát, že propojovat vydávání knih a feminismus je marný podnik. Knihkupectví jsou ale jen jednou součástí knižního ekosystému, jehož budování a udržování podle principu bibliodiverzity je tím, na čem Susan Hawthorne záleží nejvíce. Aby pestré univerzum knih a lidí, kteří knížky jak tvoří, tak čtou a vnímají, vůbec mohlo existovat, je zapotřebí infrastruktury. Hawthor-

-1

Více viz v prohlášení kolektivu In Other Words „A wake to rest, an end with new beginnings“, 4. 6. 2018. Dostupné na: <https://inotherwords.org/2018/06/04/a-wake-to-rest-an-end-with-new-beginnings/>.

82

ne ve své práci vycházející z politické ekonomie i ekologie ozřejmuje, jak je knižní infrastruktura součástí výroby pro zisk a také systémů nadvlády mužů nad ženami, etnických většin nad menšinami nebo bělošských obyvatel nad těmi původními. Jestliže myšlenky v knihách, které čteme, umožňují volný pohyb našich myslí, podmiňky výroby a distribuce je velmi těžké vyvázat z existujícího uspořádání ekonomiky, kultury a politiky. Právě proto je důležité nespolehat na působení „volného trhu idejí“, ale formulovat principy, na jejichž základě by mohla vyrůst knižní a intelektuální kultura, v jejímž jádru je starost o zprostředkování rozmanitosti lidské zkušenosti.

Moc totiž spočívá (mimo jiné) v moci pojmenovávat, tedy mít dostatečné prostředky na to, aby člověk mohl popsat svůj náhled na svět. To dává význam principu multiverzity, jak o něm Hawthorne píše. Bez moci zůstává multiverzita – poznání vycházející ze ztělesněné zkušenosti lidí různého původu a svázané s konkrétním místem, kde se utváří a reprodukuje (s. 30) – jen marginalizovaným poznáním, které není bráno v potaz.

Autorka Bibliodiverzity nabádá, aby vydavatelé a vydavatelky vzali vážně moc, kterou jakožto spoluvůdci nebo „zesilovače“ vybraných popisů světa mají, a aby s její pomocí podporovali hlas vyprávějících a píštcích. Sama přitom spolumaložila feministické vydavatelství Spinifex Press, podobně orientovaná vydavatelství ostatně existují i jinde ve světě. Britské Virago vyrostlo na ideologických i lidských základech ženského hnutí 70. let 20. století; také nositelka Nobelovy ceny Doris Lessing ho oceňovala jako místo, kde „dostalo šanci množství autorek, které byly předtím ignorovány nebo jež nebyly brány vážně“.⁻² V Berlíně již několik desetiletí působí Orlanda Frauenverlag (pojmenovaný po hlavní hrdince/hrdinovi prózy Virginie Woolf), ve Vídni zase Milena Verlag (pojmenovaný po Mile-

-2

Lessing, Doris. 2017. Váženia, v ktorých sme sa rozhodli žiť. Preklad Āna Ostrihoňová. Bratislava: Inaque. S. 73.

83